

2. Дуднікова І. І. Теоретико-методологічний аналіз екофілософії як нового наукового напрямку / Дуднікова І. І. // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2010. – Випуск 43. – С. 144–151.
3. Дуднікова І. І. Соціально-філософський дискурс екології людини / І. І. Дуднікова // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2009. – Випуск 37. – С. 226–233.

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНУ ТОТОЖНОСТІ У ЮРИДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Невельська-Гордєєва Олена Петрівна

доцент кафедри логіки

Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого,

кандидат філософських наук, доцент

Чотири основні закони логіки носять універсальний характер й лежать в основі функціонування всього мислення в цілому, оскільки відображають найбільш загальні і глибинні зв'язки та відношення об'єктивного світу. Незважаючи на те, що і в навчальній літературі, і в науковій, представлені численні приклади помилок, пов'язаних з порушенням І основного закону логіки, дослідження логічних причин, а також класифікація або типологізація, таких помилок, відсутні. Проведене дослідження присвячено вивченню і типологізації зазначених порушень.

Формулювання першого основного закону логіки – принципу тотожності, було дано Аристотелем у трактаті «Метафізика»: «...мати не одне значення — означає не мати жодного значення; якщо ж слово немає значень, тоді втрачена всяка можливість розмірковувати один з одним, а насправді — і з самим собою; бо неможливо нічого мислити, якщо не мислити що-небудь одне» [1, с. 415]. Таким чином, Аристотель, в першу чергу, акцентує увагу на множинності значень слова або фрази, а у другу чергу – вказує на повну відсутність сенсу.

У сучасній логіці закон тотожності формулюється так — думка або поняття залишаються незмінними протягом усього міркування: $A = A$ (A тотожно A) або $A \rightarrow A$ (з A випливає A).

Перша логічна помилка, на яку завжди звертають увагу, пов'язана з тим, що, як вказував ще Демокріт [3, с. 37], одне слово може виражати кілька понять. Сучасна телевізійна реклама зубної пастки: наша зубна пастка – «перша в країні». Слово «перший» має два значення: перше – як найкращий, і перший – як місце за алфавітом в списку інших подібних виробів. У місті Харкові популярний ресторан «Мафія», має рекламний слоган: «Мафія – сімейні цінності». Безумовно, сімейні цінності самого звичайного

громадянина і цінності мафіозного клану явно не збігаються, хоча рекламний акцент робиться, безумовно, саме на сімейні зустрічі та свята.

Випадок із сучасної судової практики: розлучається подружжя. Чоловік претендує на половину машини, т. к. машина з'явилася в родині вже при спільному проживанні. Дружина стверджує, що машина була подарована особисто їй її дядьком, проте дядько помер і документів, що підтверджують це, немає. Суд приймає рішення на користь чоловіка: власність повинна ділитися на двох, т. к. придбана під час спільного проживання. Дружина вважає рішення несправедливим, але оскільки виконувати його треба, вона каже, що розріже машину автогеном навпіл [4, с. 20]. Формально – рішення суду буде виконано, реально – предмет спору втратить свою цінність. Тут можна говорити про двозначності словосполучення «розділити власність». Тут проявляється ще одна помилка – двозначність фрази: «Ганна сховала листа від чоловіка в кишеню» – вона поклала в кишеню лист від чоловіка або сховала листа, щоб не побачив його чоловік?

Друга помилка, на яку, також звертав увагу Демокрит [3, с. 37], пов'язана зі зворотньою ситуацією, коли одне поняття позначається різними словами (має кілька імен). Подруга подрузі: «Мій чоловік полетів в Голландію, а його секретарка – Нідерланди».

Міжнародна митниця, літак з Африки сідає в аеропорту. На борту пасажир, в багажу якого вантаж — 100 бананових пальм; а 100 пальм — це вже комерційна партія, а не для «особистого користування». Митник: «Ну, шановний, що веземо?». Чоловік мовчки простягає митникові декларацію, в якій написано: «Пальмовий гай — 1 штука». Логічні підстави цього комічного прикладу лежать значно глибше багатомісності поняття, характерного для попереднього випадку. Тут незбірне поняття заміщується поняттям збірним, яке має у своєму складі рядопокладені (однакові, схожі) елементи. «Пальмовий гай» – поняття збірне, т. к. гай складається з окремих пальм. Незбірне поняття «пальма» – в кількості 100 штук – свідчить про те, що пальм багато, а ось «пальмовий гай», як збірне поняття, є одиничним екземпляром.

Третя помилка – невизначеність поняття. Висновки судово-медичної експертизи про час настання смерті часто відіграють провідну роль у розкритті злочинів. Аналіз судово-медичної практики виявляє випадки не дотримання закону тотожності в ситуації, коли при експертній оцінці давності смерті використовується поняття «кімнатна температура», яке на перший погляд не викликає жодних питань, створюючи враження само собою зрозумілого. Однак проведений О.О.Пановой [5, с.160] аналіз спеціальної літератури показав, що в області судової медицини поняття «кімнатна температура» не має певних значень й є досить розпливчастим. Частина авторів «кімнатною температурою» називають температуру +18 С, інші, говорячи про «середньокімнатну» температуру, вказують від +15 до +18 С, треті від +17 до +18 С, деякі взагалі її не конкретизують. Таким чином, виявляється, що різні автори в одне і те ж поняття вкладають різний зміст. У

такій ситуації доцільно не користуватися поняттям «кімнатна температура», а наводити лише числові значення, тим паче, що на практиці липнева кімната температура може сильно відрізнятись від жовтневої. Такий підхід дозволить уникнути помилок при визначенні часу настання смерті, що буде сприяти результативності слідства.

Четверта помилка: підміна понять. Відомий приклад захисту С.Д.Спасовичем Кронеберга [5]. Ф.М.Достоевський у своєму щоденнику писав: «Я думаю, всі знають про справу Кронеберга, що проходила з місяць тому в окружному суді, і всі читали звіти і судження в газетах. Справа дуже цікава, і звіти були чудово гарячі ... Я зовсім не юрист, але тут виявилось стільки фальші зі усіх боків, що вона і не юристу очевидна. ... Нагадаю справу: батько висік дитину, семирічну доньку, дуже жорстоко; за звинуваченням – обходився з нею жорстоко і раніше ... Різки ж, за свідченням одного експерта, виявилися "шпіцрутенами", що неможливо для семирічного віку. Втім, вони лежали на суді в числі речових доказів, і їх всі могли бачити, навіть сам пан Спасович» [2]. Адвокат замінює термін "шпіцрутени" на «різки», «жорстоко катування дитини» на «виховання дитини», не вживає поняття «семирічний дитина», а використовують термін «зіпсована і порочна дитина».

Ще одна помилка підміни понять, пов'язана із заміною видових понять на родові [6, с. 127]. Наприклад, рекламний слоган: «Інтернет – це Укртелеком». Тут ставиться знак рівності між двома поняттями, одне з яких є родовим, а інше – видовим. Обсяги цих понять не можуть бути тотожними саме внаслідок родо-видового відношення між поняттями. Якщо вказати: Укртелеком – це інтернет, то меншу за обсягом поняття підводиться під більша, і в такому випадку помилки не буде.

Підміна понять, коли слово замінюється іншим, що відрізняється за обсягом. Рекламний плакат: «Купуйте годинник Сейко з вічним календарем». Наступна рядок: «Годинник Сейко мають календар на сто років». Тут спостерігається підміна понять. «Сто років» менше за обсягом ніж «вічність».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аристотель. Метафизика // Антология мировой философии в четырех томах. – М. : Мысль, 1969. – Т. 1. – 936 с.
2. Достоевский Ф. М. Дневник писателя. Ежемесячное издание. 1876, февраль. URL: <http://www.magister.msk.ru/library/dostoevs/dostdn03.htm>.
3. Маковельский А. О. История логики. – Москва, Наука. 1967. 502 с
4. Невельская-Гордеева Е. П. Логический анализ нарушений закона тождества//Поиск истины в пространстве современной культуры. Вып.2. /под ред.О. Д. Маслобоевой. – СПб. : Изд-во СПбГЭУ, 2016. – С. 18–25.

5. Панова Е.А. Нарушение закона тождества при определении времени смерти по трупному охлаждению. // Логіка і право: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених 11 грудня 2009 р. / Упорядник О. М. Юркевич. – Х. : 2009. – С. 160–161.
6. Сущенко В. А. Логічний аналіз рекламних слоганів. // Логіка і право Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. Харків, 12 грудня 2008 р. / Упорядник О. М. Юркевич. – Х. : 2008. – С. 126–129.

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯК НАПРЯМ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ДО ЗМІСТУ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Нестеренко Тамара Сергіївна
доцент кафедри філософських та гуманітарних дисциплін
ПВНЗ «Кропивницький інститут
державного та муніципального управління»,
кандидат педагогічних наук

Ключові компетентності є змінними, вони залежать від пріоритетів суспільства, цілей освіти, а відтак мають рухливу й перемінну структуру. Крім того, на відбір ключових компетентностей впливають суб'єктивні чинники, пов'язані з самою особистістю. Зарубіжні експерти виділяють таку основну рису ключових компетентностей: вони мають бути сприятливими для всіх членів суспільства, відповідними всім людям незалежно від статі, віку, раси, класу, культури, сімейного стану й мови.

Загальний аналіз сутності цього поняття, характеристику компетентностей в освітніх системах зарубіжних країн та України здійснили на попередньому етапі дослідження О. В. Овчарук, О. І. Пометун, О. І. Локшина, О. Я. Савченко, І. Г. Єрмаков, Е. Ф. Зеєр. Ці матеріали дають і нам змогу зосередитися на проблемі впровадження ключових компетентностей в освітній процес.

Науковці підкреслюють, що в сукупності різноманітних компетентностей, які повинні засвоїти учні протягом шкільного терміну навчання, центральне місце займає група ключових компетентностей.

З урахуванням трактування поняття науковцями пропонується визначення дефініції „ключова компетентність”. Так, на їхню думку, ключові компетентності – це:

- найвагоміші й найбільш інтегровані компетентності (О. Овчарук [2; 8]);